Prikupljanje i analiza podataka

Osnove rada u programu Microsoft Excel

Zašto ne bilježnica?

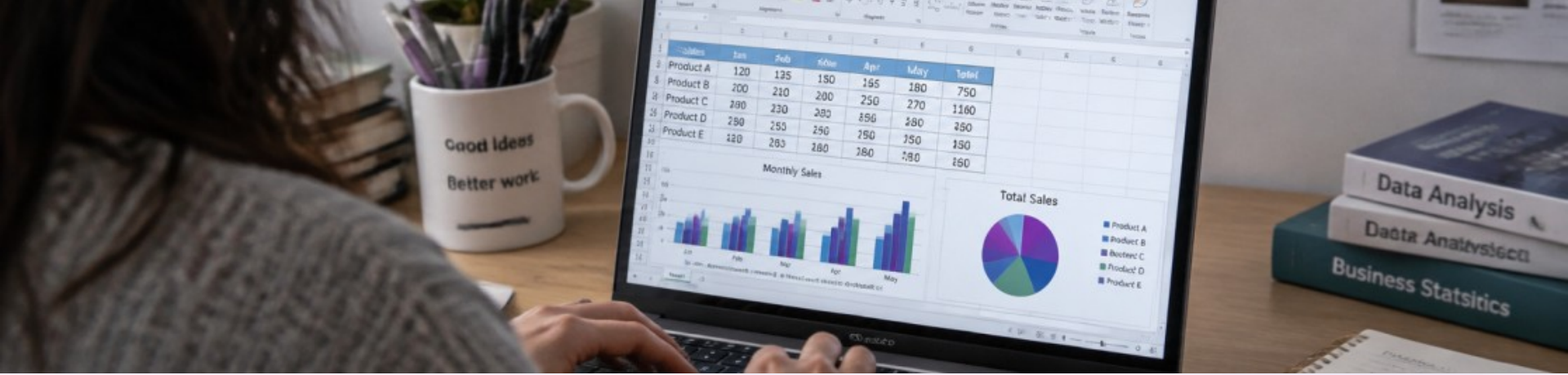
Zamislite da morate pratiti ocjene, izostanke i džeparac za 30 učenika tijekom cijele školske godine.

Što se dogodi kada netko promijeni podatak ili trebate pronaći učenika s najviše bodova? U bilježnici morate sve brisati i ponovno računati, dok digitalne tablice podatke preslaguju i prikazuju u jednom trenu.

Ciljevi današnjeg sata

1. Prepoznati dijelove Excelova prozora i objasniti pojam adrese ćelije.
2. Unositi, oblikovati i prilagođavati podatke te uređivati radne listove.
3. Razlikovati sortiranje od filtriranja i razumjeti svrhu grafikona i formata datoteka.

Što je Microsoft Excel?

Microsoft Excel je program za proračunske tablice. Koristi se za organiziranje, pohranjivanje, obradu i pregledan prikaz podataka.

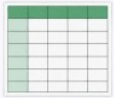
Dio je programskog paketa Microsoft Office (odnosno Microsoft 365). U njemu izrađujemo rasporede, popise učenika, evidencije ocjena i kućne budžete.

Struktura: knjiga, list i ćelija

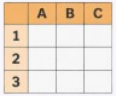
Radna knjiga

Datoteka u kojoj radimo. Kada spremimo Excel dokument, spremamo radnu knjigu koja može imati više listova.

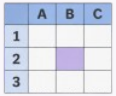
Radni list

Stranica unutar radne knjige sastavljena od redaka i stupaca u koju izravno unosimo podatke.

Redci i stupci

Redci su vodoravni nizovi označeni brojevima (1, 2, 3...), a stupci okomiti nizovi označeni slovima (A, B, C...).

Ćelija

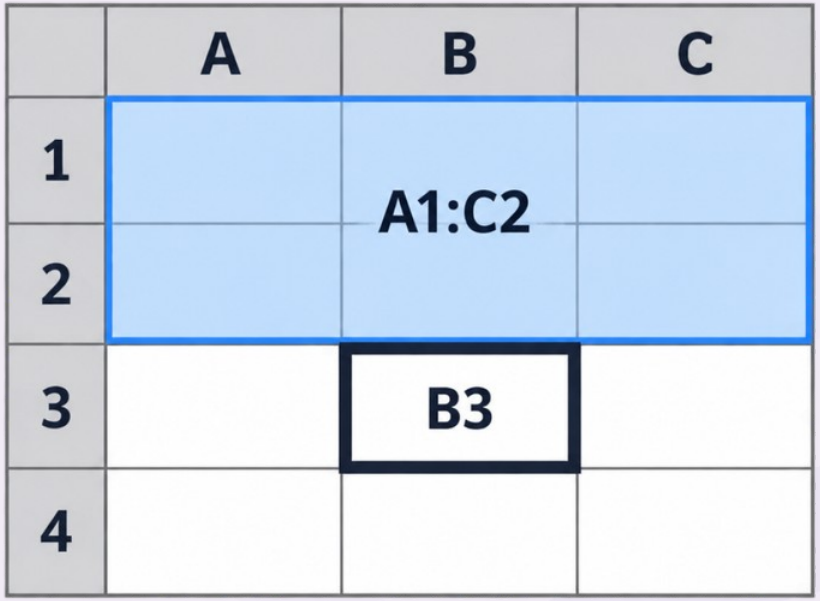
Osnovno polje radnog lista na sjecištu jednog retka i jednog stupca. U ćeliju unosimo podatke.

Adresa ćelije i raspon

Svaka ćelija ima jedinstvenu **adresu** koja se sastoji od slova stupca i broja retka, točno tim redoslijedom.

- **A1**: stupac A, redak 1
- **B4**: stupac B, redak 4
- **C10**: stupac C, redak 10

Raspon ćelija je skup dviju ili više ćelija. Oznaka **A1:C4** obuhvaća pravokutni blok od ćelije A1 do C4 uključujući sve rubne ćelije.

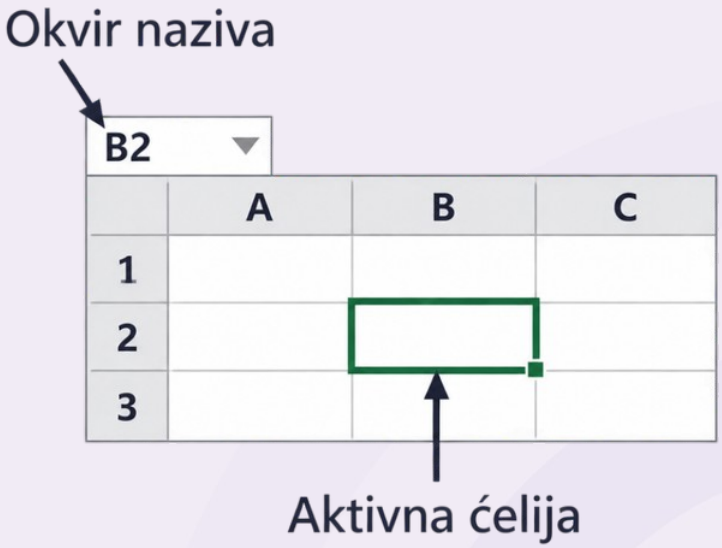

Aktivna ćelija i unos

Kako prepoznati aktivnu ćeliju?

Aktivna ćelija je polje koje je trenutačno označeno klikom miša. Oko nje se nalazi podebljani zeleni ili tamni obrub.

Sve što utipkate na tipkovnici unosi se izravno u aktivnu ćeliju.

Upamtite

Adresa aktivne ćelije uvijek se prikazuje u Okviru naziva (Name Box).

Provjera: adresa ćelije

Koja je točna adresa ćelije koja se nalazi na sjecištu četvrtog retka i stupca D?

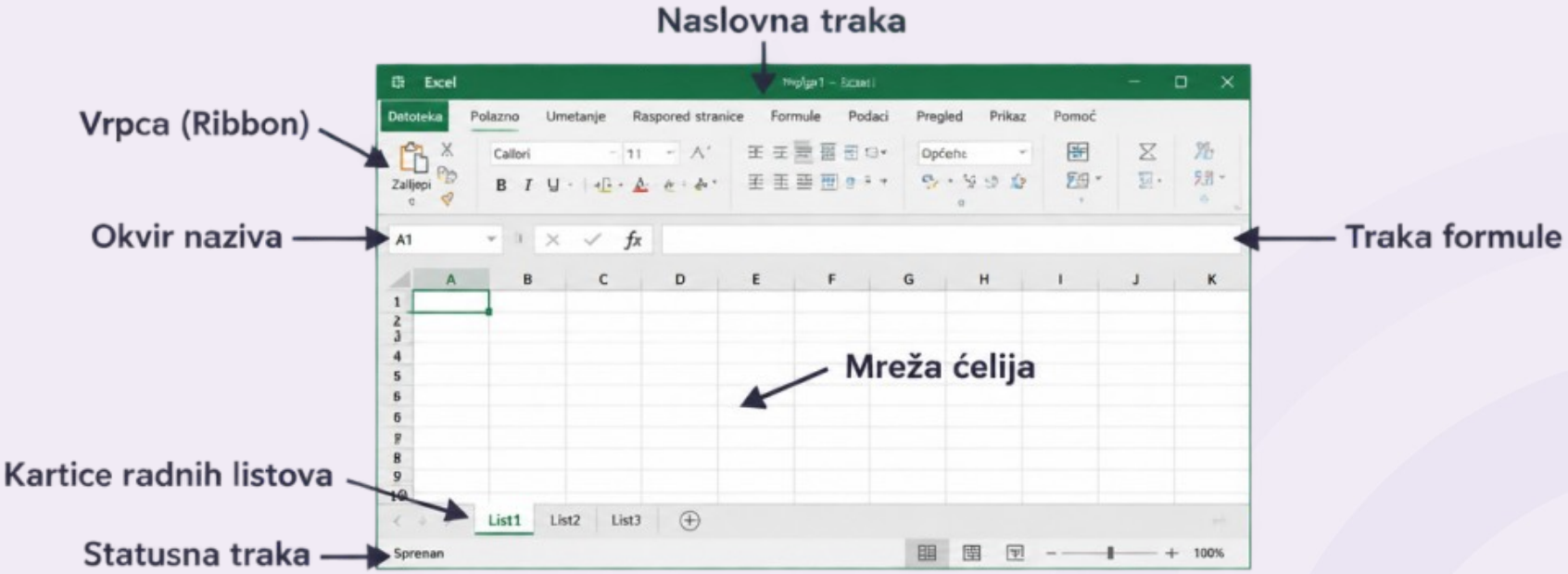
1. D4
2. 4:D
3. 4D
4. D:4

Provjera: adresa ćelije

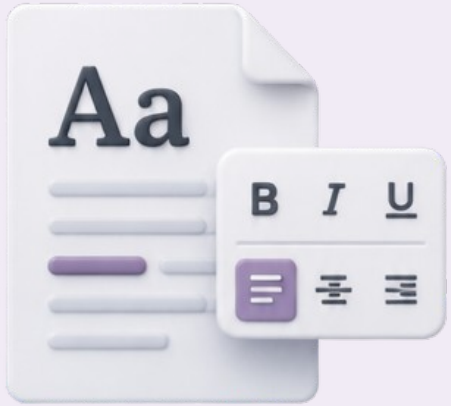
Koja je točna adresa ćelije koja se nalazi na sjecištu četvrtog retka i stupca D?

1. D4 ✓
2. 4:D
3. 4D
4. D:4

Dijelovi Excelova prozora

Vrpca sadrži sve naredbe, Okvir naziva adresu ćelije, a Traka formule prikazuje njezin točan sadržaj.

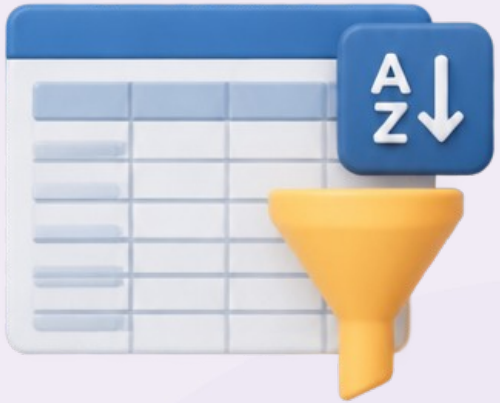

Polazno (Home)

Najčešće korištena kartica. Sadrži alate za font, veličinu, boju, poravnanje, kopiranje i lijepljenje.

Umetanje (Insert)

Služi za dodavanje grafikona, tablica, ilustracija i simbola u radni list.

Podaci (Data)

Sadrži napredne alate za organizaciju podataka, ponajprije sortiranje i filtriranje zapisa.

Vrste podataka u Excelu

1. Tekst

Imena, nazivi predmeta ili gradova (npr. Ana, Zagreb). Excel ga automatski poravnava **ulijevo**.

2. Brojevi

Cijeli, decimalni ili negativni brojevi (npr. 25, 3,14, -8). Automatski se poravnavaju **udesno**.

3. Datum i vrijeme

Vremenske vrijednosti (npr. 27.10.2026. ili 14:30). Excel ih prepoznaje i omogućuje posebno oblikovanje.

4. Logičke vrijednosti

Vrijednosti TRUE (istina) i FALSE (laž). Koriste se pri logičkim usporedbama i provjerama uvjeta.

Provjera slušanja: Excel

Poslušaj audio i odgovori na pitanja

Razgovor o tablicama i unosu podataka

▶ Reproduciraj zvuk

1. Kako Excel automatski poravnava tekst u ćeliji?
2. Na koju se stranu ćelije automatski poravnavaju brojevi?
3. Što pokazuje automatsko poravnanje udesno?
4. Kojom tipkom najčešće potvrđujemo unos podatka?

Provjera slušanja: Excel

Provjeri svoje odgovore ispod

Razgovor o tablicama i unosu podataka

▶ Reproduciraj zvuk

1. Ulijevo
2. Udesno
3. Da je podatak prepoznat kao broj
4. Enter

Odabir ćelija, redaka i stupaca

1

Jedna ćelija

Klik lijevom tipkom miša na polje.

2

Raspon ćelija

Povlačenje mišem ili tipka Shift.

3

Redak ili stupac

Klik na broj retka ili slovo stupca.

4

Cijeli list

Prečac Ctrl + A ili gumb u kutu.

Uređivanje i brisanje

Kako urediti podatak bez brisanja?

- **Dvoklik na ćeliju:** otvara pokazivač za izmjenu teksta unutar polja.
- **Traka formule:** kliknete u traku formule na vrhu prozora i ispravite grešku.
- **Tipka F2:** aktivira način uređivanja odabrane ćelije.

⚠ **Pazite na razliku**

Tipka Delete briše samo sadržaj ćelije, dok struktura i oblikovanje ćelije ostaju.

Tipkovnički prečaci za rad

Ctrl + C

Kopiraj (Copy): stvara kopiju označenih ćelija u međuspremniku.

Ctrl + V

Zalijepi (Paste): umeće kopirani ili izrezani sadržaj na novo mjesto.

Ctrl + X

Izreži (Cut): priprema sadržaj za premještanje na drugo polje.

Ctrl + Z

Poništi (Undo): poništava posljednju napravljenu radnju ili pogrešku.

Prilagodba redaka i stupaca

Što kada je tekst predugačak?

Ako sadržaj ne stane u ćeliju, on prelazi preko susjednih praznih ćelija ili se skraćuje ako je susjedno polje popunjeno.

- **Povlačenje granice:** povucite crtu između slova stupaca (npr. između A i B) za promjenu širine.
- **Dvostruki klik:** dvoklik na rub stupca automatski ga širi točno prema najduljem podatku.
- **Umetanje i brisanje:** desnim klikom na zaglavlje umećemo novi redak iznad ili stupac lijevo.

Oblikovanje teksta i poravnanje

Stilovi i font

Odabir vrste slova, veličine, boje fonta i ispune ćelije.

- **Ctrl + B**: podebljani tekst (Bold)
- **Ctrl + I**: ukošeni tekst (Italic)
- **Ctrl + U**: podcrtani tekst

Poravnanje i spajanje

Položaj teksta unutar polja i posebni alati:

- **Prelamanje teksta (Wrap Text)**: prikaz duljeg teksta u više redaka unutar jedne ćelije.
- **Spoji i centriraj (Merge & Center)**: spaja više ćelija u jednu veliku, najčešće za glavni naslov tablice.

Redoslijed: izrada tablice

Posložite korake osnovnog unosa i oblikovanja novog popisa u Excelu:

1. Podebljati zaglavlja stupaca i dodati obrube oko ćelija
2. Podesiti širinu stupaca da sav tekst bude u potpunosti vidljiv
3. Unijeti podatke o učenicima u retke ispod zaglavlja
4. Odabrati ćeliju i unijeti zaglavlja stupaca (Ime, Prezime, Bodovi)

Redoslijed: izrada tablice

Posložite korake osnovnog unosa i oblikovanja novog popisa u Excelu:

1. Odabrati ćeliju i unijeti zaglavlja stupaca (Ime, Prezime, Bodovi)
2. Unijeti podatke o učenicima u retke ispod zaglavlja
3. Podesiti širinu stupaca da sav tekst bude u potpunosti vidljiv
4. Podebljati zaglavlja stupaca i dodati obrube oko ćelija

Oblikovanje prikaza brojeva

Oblikovanje mijenja **izgled prikaza**, ali nikada ne mijenja stvarnu matematičku vrijednost broja!

2500

Općenito (General)
Osnovni unos bez posebnih oznaka.

2.500,00 €

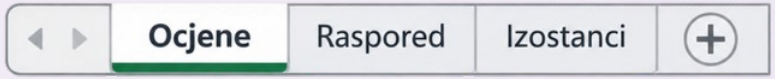
Valuta (Currency)
Dodaje novčanu jedinicu i decimale.

25%

Postotak (Percentage)
Vrijednost 0,25 prikazuje kao 25%.

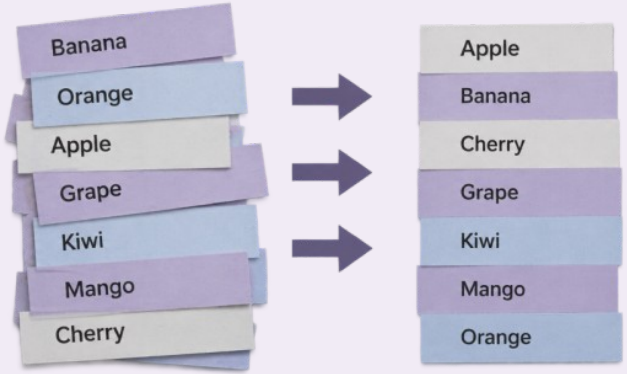
Rad s radnim listovima

Na dnu prozora nalaze se **kartice radnih listova**. Svaki list može sadržavati potpuno različite podatke iste teme (npr. Ocjene, Raspored, Izostanci).

- **Dodavanje lista:** klik na ikonu plus (+) pokraj kartica.
- **Preimenovanje:** dvoklik na naziv kartice i upis novog imena.
- **Brisanje i boja:** desni klik na karticu otvara izbornik za brisanje, boju kartice ili premještanje.

Napomena: brisanje radnog lista često se ne može poništiti naredbom Poništi (Ctrl + Z).

Sortiranje podataka

Mijenja **redoslijed** zapisa u tablici. Može biti od A do Z, od Z do A, od najmanjeg do najvećeg broja ili obrnuto. Svi podaci ostaju vidljivi.

Filtriranje podataka

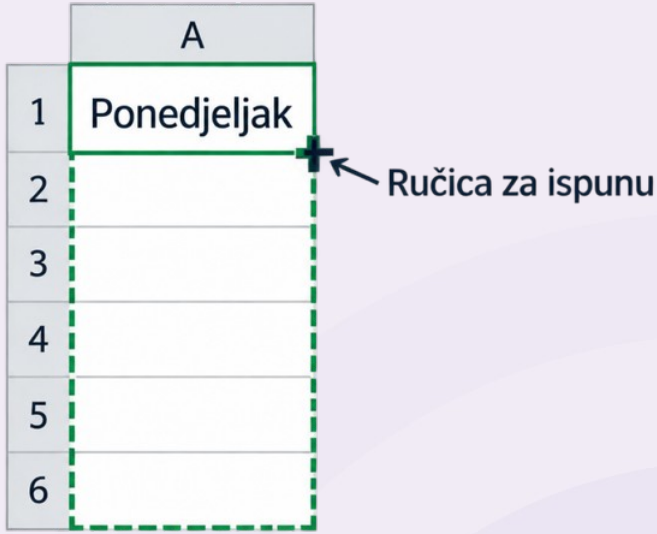
Prikazuje samo zapise koji zadovoljavaju **određeni uvjet** (npr. samo učenici 7.a razreda). Zapisi koji ne odgovaraju samo se privremeno skrivaju.

Ručica za ispunu (Fill Handle)

U donjem desnom kutu aktivne ćelije nalazi se mali crni ili zeleni kvadratić koji zovemo **ručica za ispunu**.

Čemu služi?

- **Kopiranje**: brzo umnožavanje istog podatka u susjedne ćelije.
- **Nastavljanje niza**: ako upišemo *Ponedjeljak* i povučemo, program sam nastavlja dane u tjednu (Utorak, Srijeda...).
- **Brojevni nizovi**: ako označimo *1 i 2* i povučemo ručicu, Excel nastavlja 3, 4, 5...

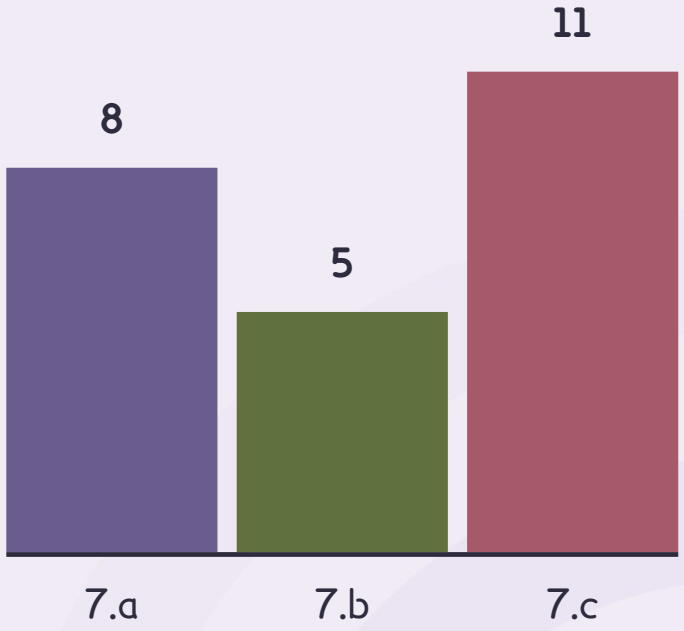

Grafikoni u Excelu

Vizualni prikaz podataka

Grafikon je vizualni prikaz podataka iz tablice. Ljudski mozak puno brže uočava odnose, raspodjelu i trendove kroz sliku nego gledanjem u dugačke stupce brojeva.

Za izradu grafikona u Excelu označimo podatke u tablici i na kartici **Umetanje (Insert)** odaberemo odgovarajuću vrstu grafikona (stupčasti, tortni, linijski).

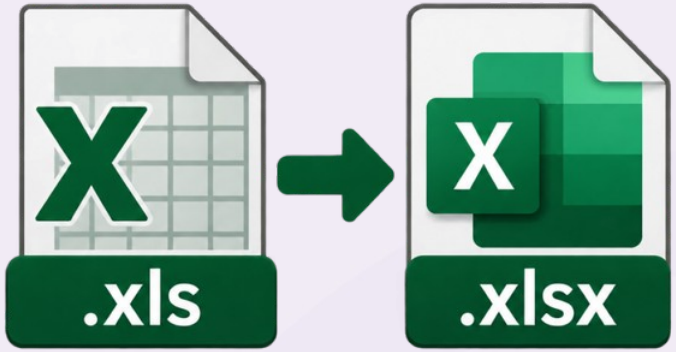

📌 **Povezanost s tablicom**
Kada promijenite broj u tablici, grafikon se automatski sam ažurira!

Spremanje datoteka i formati

Spremi (Save) i Spremi kao (Save As)

Spremi (Ctrl + S) sprema promjene u postojeću datoteku. Naredba **Spremi kao** omogućuje spremanje pod novim imenom, na drugo mjesto ili u drugom formatu.

.xlsx: standardni moderni format Excelove radne knjige (od verzije 2007 nadalje).

.xls: stariji format Excelove radne knjige (korišten do verzije 2003).

Završna provjera znanja

Pitanje 1:

Koji je standardni nastavak moderne Excelove radne knjige?

Pitanje 2:

Kako se naziva okvir u gornjem lijevom kutu koji prikazuje adresu aktivne ćelije?

Pitanje 3:

Koja se naredba koristi za spajanje više odabranih ćelija u jednu?

Završna provjera znanja

Odgovor 1:

.xlsx

Odgovor 2:

Okvir naziva (Name Box)

Odgovor 3:

Spoji i centriraj (Merge & Center)